

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МУКАЧІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

НАУКА МАЙБУТНЬОГО

ЗБІРНИК НАУКОВИХ ПРАЦЬ СТУДЕНТІВ,
АСПРАНТІВ ТА МОЛОДИХ ВЧЕНИХ

Випуск 1(9), 2022

Мукачево

Рекомендовано до друку та поширення через мережу Інтернет
Вченою радою Мукачівського державного університету
(Протокол №17 від 28.04.2022 р.)

Головний редактор:

Гоблик Володимир Васильович – доктор економічних наук, професор, перший проректор, Мукачівський державний університет

Заступник головного редактора:

Молнар Тетяна Іванівна – голова Наукового товариства студентів, аспірантів, молодих вчених, Мукачівський державний університет

Відповідальний секретар:

Бабіля Марина Василівна, Мукачівський державний університет

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Кабачій Василь Миколайович - к. ф-м. н., доцент, завідувач кафедри машинобудування, природничих дисциплін та інформаційних технологій;

Качур Мирослава Михайлівна – к. пед. н., доцент кафедри теорії і методики музичної освіти;

Кобаль Василь Іванович - к. пед. н., доцент, проректор з науково-педагогічної роботи;

Козарь Оксана Петрівна – д-р. т. н., професор, академік Української технологічної академії (м. Київ), завідувач кафедри легкої промисловості і професійної освіти;

Корнієнко Інокентій Олексійович – к. психол. н., доцент кафедри психології;

Лужанська Тетяна Юріївна – к. географічних наук, доцент, декан факультету туризму та готельно-ресторанного бізнесу;

Малець Олександр Омелянович – д-р. і. н., доцент, завідувач кафедри суспільних дисциплін та фізичної культури;

Мілашовська Ольга Іванівна – д-р. е. н., професор, завідувач кафедри готельно-ресторанної справи;

Моргун Алла Володимирівна – к. філол. н., доцент, декан гуманітарного факультету;

Попович Наталія Михайлівна – д-р. пед. н., доцент, завідувач кафедри музичного мистецтва;

Прокопович Лідія Сигізмундівна – к. філол. н., доцент, завідувач кафедри філологічних дисциплін та соціальних комунікацій;

Проскура Володимир Федорович – д-р е. н., професор, завідувач кафедри менеджменту та управління економічними процесами;

Реслер Марина Василівна - д-р е. н., професор, академік Академії економічних наук, декан факультету економіки, управління та інженерії;

Стегней Маріанна Іванівна - д-р. е. н., професор кафедри економіки та фінансів;

Теличко Наталія Вікторівна – д-р. пед. н., професор, завідувач кафедри англійської філології та методики викладання іноземних мов;

Товканець Ганна Василівна - д-р пед. н., професор, завідувач кафедри теорії та методики початкової освіти;

Фізеші Октавія Йосипівна – д-р. пед. н., професор кафедри педагогіки дошкільної та початкової освіти;

Черепаня Наталія Іванівна – к. пед. н., доцент, завідувач кафедри теорії та методики дошкільної освіти;

Черничко Тетяна Вікторівна - д-р. е. н., професор, завідувач кафедри економіки та фінансів.

6. Орловська О. В. Толерантність та її сутнісні характеристики / О. В. Орловська // Збірник наукових праць Хмельницького інституту соціальних технологій Університету «Україна». – 2012. – № 5. – С. 159–163.
7. Павленко А. І. Діалог культур. Енциклопедія освіти / А. І. Павленко. – К.: Юрінком Інтер, 2008. – С. 217–218.
8. Професійний стандарт за професіями «Вчитель початкових класів закладу загальної середньої освіти», «Вчитель закладу загальної середньої освіти», «Вчитель з початкової освіти (з дипломом молодшого спеціаліста)» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://nus.org.ua/wp-content/uploads/2020/12/Nakaz_2736.pdf.
9. Савченко О. Я. Толерантність як цінність шкільної освіти: методичний аспект / О. Я. Савченко // Науковий вісник Миколаївського державного університету імені В. О. Сухомлинського. Серія: Педагогічні науки. – 2014. – Вип. 1. – С. 124–129.

УДК [378.2:37.091.12:005-051]:378.014.3

Молнар Т. І.

кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри теорії та методики початкової освіти,
Мукачівський державний університет

Росол Ю. В.

здобувач вищої освіти ОС «Магістр»,
спеціальність 011 «Освітні, педагогічні науки»,
Мукачівський державний університет

ПРОФЕСІЙНІ ВИМОГИ ДО МЕНЕДЖЕРА ОСВІТИ В КОНТЕКСТІ СУЧАСНИХ РЕФОРМ

У статті окреслено професійно важливі якості, необхідні для формування у майбутніх менеджерів освіти готовності до управлінської діяльності. На основі аналізу зарубіжних і вітчизняних джерел визначено стан розробленості означеної проблеми. З'ясовано, що серед професійних вимог до майбутніх керівників закладів освіти – морально-етичні, вольові, комунікативні, організаторські якості тощо.

Ключові слова: менеджер освіти, готовність до управлінської діяльності, професійні якості.

The article outlines the professionally important qualities necessary for the formation of future managers of education readiness for management. Based on the analysis of foreign and domestic sources, the state of development of this problem is determined. It was found that among the professional requirements for future heads of educational institutions are moral and ethical, volitional, communicative, organizational qualities, etc.

Key words: *education manager, readiness for managerial activity, professional qualities.*

Функціонування та розвиток закладу освіти залежить від діяльності керівника, його управлінської компетентності, лідерських якостей. Проблема підготовки управлінських кадрів у сфері освіти набуває особливого значення, адже на сучасному етапі розвитку суспільства керівник закладу освіти має ефективно діяти в умовах постійного впливу таких чинників, як модернізація законодавства, зростання суспільних вимог до закладів освіти, зміна потреб замовників і споживачів освітніх послуг, динамічне впровадження інформаційно-комунікаційних технологій у системі освіти, посилення конкуренції освітніх установ тощо. Перед закладами вищої освіти постають нові запити щодо якісної підготовки менеджерів освіти – конкурентоздатних фахівців, освітніх менеджерів, які здатні забезпечити високу результативність управлінської діяльності.

Різні аспекти проблеми підготовки менеджерів освіти перебувають у полі зору зарубіжних і вітчизняних дослідників. Питання підготовки майбутніх фахівців до управлінської діяльності вивчали Т. Білобровко, Л. Даниленко, І. Ковчина, В. Крижко, О. Романовський, Л. Сергеева, А. Шегда та ін. Наукові здобутки В. Береки, Л. Кравченко, Л. Даниленко, В. Олійника та ін. присвячені теоретичним і методичним засадам навчання управлінців у сфері освіти.

Мета статті – на основі аналізу наукових досліджень виявити перелік професійно важливих якостей, необхідних для формування у майбутніх менеджерів освіти готовності до управлінської діяльності.

На сучасному етапі розвитку суспільства управлінець має бути не просто фахівцем у сфері освітнього менеджменту, а й лідером, здатним здійснювати процес реального розвитку закладу освіти. Управлінська діяльність в освіті, як зазначає І. Ерсьозоглу, – «специфічний вид професійної активності, оскільки менеджер освіти поєднує в собі якості педагога й лідера, що й вимагає від нього високого професіоналізму. Діяльність менеджера освіти багатокomпонентна, що обумовлено тими цілями й завданнями, які він здійснює як керівник закладу освіти» [7, с. 174].

За В. Жигір – менеджер освіти – це «професіонал, здатний творчо здійснювати професійну управлінсько-педагогічну діяльність, безперервно розвиваючись у ній як індивідуальність. Вихідним пунктом реформування системи професійної підготовки менеджера освіти у закладі вищої освіти є зміст цієї підготовки» [8, с. 115]. Науковець зазначає, що «концепція змісту освіти менеджера освіти базується на засвоєнні педагогічно-адаптованого, соціального, професійного та управлінського досвіду», до основних елементів якого відносить:

- загальні знання, що забезпечують майбутнім менеджерам освіти уявлення про сучасну картину світу, формують методологічні підходи до пізнавальної й практичної професійної діяльності;

- досвід здійснення відомих загальнолюдських способів діяльності та способів професійної управлінської діяльності, що втілюються разом зі знаннями, уміннями та навичками керівника освіти;

- досвід творчої діяльності фахівця з вирішення нових професійних проблем, який вимагає самостійного перетворення здобутих раніше загальнонаукових, спеціальних, професійних знань і вмінь у нових умовах, формування нових способів та методів управлінської діяльності на основі відомих;

- досвід ціннісного ставлення до об'єктів та засобів діяльності, що передбачає не тільки знання світоглядних ідей, а й переконаність у їх істинності [8].

У дослідженні також згруповано основні вимоги до професійної підготовки сучасних управлінців у сфері освіти у дві специфічні групи – професійні й особистісні. *Професійна* складова включає загальнопрофесійну й управлінську компетентність. *Особистісна* – соціальні й професійно важливі якості. Наголошується, що ці складові нерозривно пов'язані одна з одною, а спроби забезпечити формування професійної компетентності фахівця у відриві від розвитку його різнобічних особистісних якостей виявляються неефективними [8, с.117].

Дослідження М. Діденко спрямоване на визначення професійно значущих якостей менеджера освіти, що забезпечують якісно інший рівень розв'язання професійних завдань в особливих умовах. «Професійно значущі якості менеджера освіти – це складова частини особистості, яка реалізується через її діяльність. Тому актуальність модернізації професійної підготовки менеджерів освіти пов'язана з потребою суспільства мати висококваліфікованих фахівців, які здатні: оволодіти знаннями з теорії управління соціальними системами, філософії освіти, соціології та психології управління, педагогіки, основ ринкової економіки, менеджменту, фінансів і права, маркетингу, комп'ютерної

грамоти, державної, рідної та іноземних мов тощо; усвідомлювати завдання реформування освіти; творчо осмислювати мету й завдання функціонування закладів освіти й управління ними, перспективи їхнього розвитку, сутність інноваційних теорій, ідей, сучасних технологій» [5, с.205].

Важливими професійними якостями в управлінській діяльності майбутніх фахівців науковці визначають морально-етичні, вольові, комунікативні, організаторські.

Менеджер освіти повинен мати такі особистісні якості, як світогляд, гуманістичну спрямованість, відповідальність, принциповість, комунікативність, толерантність, справедливість, чуйність, новаторство, високу працездатність; педагогічну культуру (знання норм професійної етики, культуру зовнішнього вигляду, позитивний імідж, здатність до творчого пошуку, самопізнання й самовдосконалення); організаційну культуру (уміння планувати, передбачати та прогнозувати, усвідомлення себе і свого місця в установі, потреба в підвищенні ефективності професійної діяльності).

Специфіка професійної діяльності майбутніх керівників зумовлює важливість розвитку в них морально-етичних якостей. Погоджуємося із думкою Г. Васянович про те, що важливими рисами професіоналізму майбутнього управлінця є «здатність до виявів гуманізму, поваги, справедливості, визнання прав людини, усвідомлення того, що управлінська діяльність потенційно володіє морально-етичними можливостями» [3, с.83].

На переконання В. Білик, майбутній керівник у галузі освіти повинен володіти такими моральними якостями, як людяність, педагогічна честь, гідність, совість (сумління), толерантність, культура спілкування; М. Фіцули – порядність, тактовність, чесність, працелюбність; Т. Баталова – розум, креативність, енергійність, впевненість у собі, прагнення до досягнення цілей, принциповість і рішучість, чесність та справедливість, висока вимогливість до себе й до інших, почуття обов'язку, емоційна стабільність і стресостійкість.

Білоус О. до моральних якостей майбутнього керівника закладу освіти відносить цілеспрямованість, наполегливість, скромність, відкритість, спостережливість, адекватну дотепність, готовність до емпатії, педагогічне цілепокладання, інтуїцію, оптимізм, винахідливість, педагогічне передбачення, рефлексію [2].

Управління освітнім процесом потребує інтересу до колективної діяльності, нахилів до організаторської діяльності. У цьому аспекті погоджуємося з думкою І. Дичківської, яка описує характерні ознаки вольової особистості, що займається процесом управління в колективі: цілеспрямованість, що виявляється в умінні визначати особистісно значущі цілі й досягати їх, керуватись не випадковими прагненнями, а постійними

переконаннями, принципами; організованість, що виявляється в умінні планувати свої дії та керуватися виробленим планом; наполегливість, що проявляється в умінні впродовж тривалого часу систематично йти до поставленої мети; витримка, що полягає в умінні гальмувати дії, почуття й думки, що заважають реалізації прийнятого рішення; самостійність, яка виражається у здатності критично ставитися до вчинків і дій як своїх власних, так і сторонніх, не підпадати під негативний вплив інших; упевненість, що відображає, здатність людини опанувати себе, свою поведінку, навіть якщо виконання завдання пов'язане з певним ризиком; рішучість, яка виявляється у здатності приймати й здійснювати швидкі обґрунтовані рішення [4].

Серед важливих ознак професіоналізму керівника, на нашу думку, слід виокремити: знання та розуміння природи управлінської праці та процесів менеджменту; знання посадових та функціональних обов'язків менеджера освіти, професійну надійність; уміння ефективно використовувати ІКТ та інші засоби комунікацій, необхідні в процесі управлінської праці; професійну рефлексію, володіння мистецтвом налагодження зовнішніх та внутрішніх зв'язків.

Важливими рисами сучасного менеджера освіти залишаються: ініціатива, що пов'язана зі здатністю до аналізу та конструктивної діяльності, енергією, соціальною активністю; фізичне та психічне здоров'я, яке формує запас енергії, необхідної для складної роботи; тактовність, толерантність, порядність керівника; бажання успіху, установка на лідерство; уміння брати на себе відповідальність за прийняття рішень, критично мислити, виконувати важливі завдання; здатність співпрацювати із широким колом людей, проявляти менеджерські якості [1].

Майбутнім менеджерам освіти в управлінській діяльності важливо бути вольовими, твердими у власних рішеннях, наполегливими, але з огляду на те, що вони працюють з учнями, колегами, їм також необхідно бути відповідальними, справедливими, чесними, порядними фахівцями.

Не менш важливими якостями є домінантність (уміння впливати на інших людей своїм ставленням до них, а також до справ, подій); ділова спрямованість; готовність до особистої відповідальності, активність, гнучкість мислення, організованість, ініціативність, підприємливість, здатність бачити перспективи розвитку своєї діяльності й самому їх визначати; самостійність і винахідливість у прийнятті управлінських рішень, обов'язковість, дисциплінованість.

У професійній діяльності майбутніх менеджерів освіти, яка за своїм змістом пов'язана з активною взаємодією людини з іншими людьми, стрижневими вважаємо комунікативні якості (здатність до спілкування, встановлення зв'язків, контактів, здатність до спільної праці, толерантність,

тактовність, переконливість, емпатійність, уміння запобігати конфліктам й ефективно їх вирішувати), психологічна вибірковість (здатність адекватно сприймати психологію педагогічного колективу, учнівської групи, особистості), критичність, самокритичність (здатність бачити власні недоліки). Без цих якостей не може бути забезпечений успіх у роботі. Саме від того, наскільки керівнику вдається налагодити взаємодію з колегами, переконати їх у необхідності виконання прийнятих управлінських рішень, від того, наскільки успішно будуть встановлені контакти з учнями, батьками, колегами, залежить ефективність освітнього процесу і управлінської діяльності взагалі.

Суттєвими для формування управлінської компетентності вважаємо організаторські якості, які передбачають: вміння оцінювати, удосконалювати форми та методи роботи; прагнення до перетворень, нововведень, готовність іти на ризик і брати на себе відповідальність за невдачі; здатність керувати собою, своєю поведінкою, робочим часом. Ця група якостей є необхідною умовою для виконання таких управлінських функцій як організаційна, контрольна та координаційна [6].

Отже, проаналізовані нами науково-педагогічні дослідження дозволили виявити перелік професійно важливих якостей, необхідних для формування у майбутніх менеджерів освіти готовності до управлінської діяльності, як от: комунікативні (культура спілкування, встановлення зв'язків, контактів, здатність до спільної праці, толерантність, тактовність, переконливість, емпатійність, уміння запобігати конфліктам й ефективно їх вирішувати); морально-етичні (гуманізм, повага, справедливість, гідність, совість, толерантність); вольові (домінантність, витримка, упевненість, рішучість, обов'язковість, дисциплінованість); організаторські (цілеспрямованість, ініціативність, організованість, наполегливість, послідовність, спостережливість, лідерство); орієнтація на самовдосконалення та саморозвиток в управлінській діяльності (самоменеджмент).

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Байбакова О. О. Сучасні погляди на педагогічний менеджмент / О. О. Байбакова // Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія Педагогіка, соціальна робота. – 2011. – Вип. 23. – С. 13–16.
2. Білоус О. С. Системний підхід у формуванні творчої активності майбутнього педагога / О. С. Білоус // Вісник Дніпропетровського університету ім. А. Нобеля. Серія: Педагогіка і психологія. Педагогічні науки. – 2015. – № 1(9). – С. 227–232.

3. Васянович Г. П. Педагогічна етика: навч. посібник / Г. П. Васянович. – К.: Академвидав, 2011. – 256 с.
4. Дичківська І. М. Інноваційні педагогічні технології: підручник / І. М. Дичківська. – 2-ге вид., доповн. – К.: Академвидав, 2012. – 349 с.
5. Діденко М. С. Професійно значимі якості особистості менеджера організацій: теоретичний аспект / М. С. Діденко // Соціологія, психологія, педагогіка, менеджмент: збірник наукових праць міжнародного наукового форуму. – 2013. – Вип.13. – С. 201–211.
6. Дудник Н. Формування управлінської компетентності майбутнього менеджера освіти як педагогічна проблема / Н. Дудник // Психолого-педагогічні проблеми сільської школи. – 2016. – Вип. 55. – С. 246–252.
7. Ерсьозоглу І. Професійна діяльність менеджерів освіти шкільного рівня / І. Ерсьозоглу // Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. Серія: Педагогіка і психологія. – 2014. – Вип. 42(1). – С. 174–177.
8. Жигір В. Сутність і зміст професійно важливих якостей особистості менеджера освіти / В. Жигір // Вісник Луганського національного університету імені Тараса Шевченка. Педагогічні науки. – 2013. – № 10(3). – С. 113–124.

УДК 37.026+371.671.11

Молнар І.В.

**здобувач вищої освіти ОС «Магістр»,
спеціальність 013 «Початкова освіта»,
Мукачівський державний університет**

ПЕДАГОГІЧНІ ПЕРІОДИЧНІ ВИДАННЯ В ЗАКАРПАТТІ (ДРУГА ПОЛОВИНА ХІХ – ПОЧАТОК ХХ СТ.)

У статті розглянуто особливості та тенденції видання педагогічної періодичної літератури в Закарпатті в австро-угорський та чехословацький періоди. Проведено аналіз змісту періодичних видань «Урядовий вісник» (1920-1934), «Учитель» (1920-1936), «Народна школа» (1935-1944) та ін.

Ключові слова: педагогіка періодика, Закарпаття, Австро-Угорщина, Чехословацьчина.

The article considers the features and trends of publishing pedagogical periodicals in Transcarpathia in the Austro-Hungarian and Czechoslovak periods.

МУКАЧІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

89600, м. Мукачево, вул. Ужгородська, 26

тел./факс +380-3131-21109

Веб-сайт університету: www.msu.edu.ua

E-mail: info@msu.edu.ua, pr@mail.msu.edu.ua

Веб-сайт Інституційного репозитарію Наукової бібліотеки МДУ: <http://dspace.msu.edu.ua:8080>

Веб-сайт Наукової бібліотеки МДУ: <http://msu.edu.ua/library/>